

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 49, י"ט במרחשוון תשס"ט

הצלול המשעבד

בזמינות המוחלטת הזו אנו מסרבים להתחבר באמת אל הדבר בו אנו עסוקים עכשיו. לא אחת מצויים כמה אנשים בקרבה פיזית זה לזה, השיחה קולחת וקולנית, ולאחר כמה רגעים מתברר שאין ביניהם דבר – איש איש משוחח עם בן שיחו אשר במרחקים. נראים קרובים אך מאוד רחוקים.

התמקדות

בספרו מוסר אביך, מתייחס הרב קוק לתופעה בה האדם חש כי המפגש עם הקב"ה מצוי כל העת בדבר שבו אינו עסוק עתה. בתפילתו חש האדם כי אילו היה לומד היה זוכה לקרבת ה' ובלמודו חש כי אילו היה מתפלל היה מתענג על הקרבה הזו. בשעת מלאכה מצר הוא על שאינו זוכה עתה ללמוד תורה ובעת הלימוד טרוד הוא מחמת עסקי הפרנסה.

הרב קוק מכוון את האדם לתודעת "בכל דרכיך דעהו", תודעה שכוונתה להציב לאדם ודאות כי במה שהוא עוסק עתה, אם יעשה כן בהעמקה ובהתמקדות, ימצא את הקשר אל בורא העולם: "כי כיון שהוא עוסק בעבודה זו, הקב"ה כביכול שורה מצדו בעבודה זו דווקא, ובה ימצאנו ולא במקום אחר [...] וכשאדם פועל איזה דבר של שלימות, בין במחשבה בין במעשה, צריך לשמוח בחלקו ולא ירדוף אז אחר דבר אחר, כי כל העולם כולו מתקפל לפניו אז דווקא בפרט זה" (מוסר אביך ב, ב).

הרב קוק קורא להתמקדות ולהעמקה בדבר בו האדם מצוי ומזהיר מפני פיזור הנפש. הוא מדריך את האדם להיות בכל כוחותיו נתון בדבר בו הוא עוסק עתה. נדמה לי שמכשיר הטלפון הנייד הוא האמצעי המודרני לפיזור מחשבות. אפילו הצצה חטופה

סקרנות והתנתקות

זה יכול להופיע בכל רגע נתון – בעיצומה של תפילת שמונה עשרה, באמצע הקראת סיפור לילדים לפני השינה או תוך כדי ארוחת ערב משפחתית. הוא מופיע בצורת רטט או צלצול, בנעימה שקטה או בתרועה קולנית ומצליח לקטוע באחת את הכול – את הריכוז בתפילה, את ה'ביחד' המשפחתי, את ההתמקדות בדרך. צלצול הטלפון מנצח את הכול, הוא מביס את הרגע המרומם של כיסוי ההינומה ולהבדיל משבש את רגעי השבר בלוויה ובפרידה. הוא הופך כל מפגש בין שני אנשים לאירוע ארעי החי על זמן שאול, אירוע שעשוי להיקטע בלא התרעה, מיד עם הישמע הצלצול. הוא אינו יודע גבולות מפני שהוא ניזון מן הכוח האדיר שיש בכולנו – הסקרנות. אנחנו סקרנים לדעת מי מחפש אותנו ומה יש לו לומר. אנחנו מבכרים את הלא נודע שבשיחה הממתינה על פני הרגע שאנו חווים עתה, ובנוזד עדשים של אשליה אנו מוכרים את המציאות האמתית על נקלה. תמורת היכולת להיות זמינים בכל עת אנו מוותרים על השלווה ועל הריכוז, ונדמה שלא רק המכשיר מצוי כל העת במצב 'רטט', גם בעליו רוטט עמו.

הסקרנות קשורה לחשש התמידי שלנו, שמא נפספס משהו לא ידוע, ועל כן לכל מקום אליו נלך נטלטל עמנו את המכשיר הנייד. זוהי סקרנות שאינה יודעת שובעה, התובעת מענה כאן ועכשיו. לכאורה בנשיאת המכשיר יש משום רצון להיות מחובר כל העת אל האנשים שאינם סביבי, לשמור באדיקות על קשר אפשרי. למען האמת, יותר משמביא עמו המכשיר בשורה של חיבור, הוא מייצר מצב של התנתקות.

במכשיר על מנת לראות מי הוא המבקש לשוחח עמנו קוטעת את רצף ההתייחסות כלפי הדבר אליו או מבקשים לייחד את תשומת לבנו עתה. צריך גבורה מסוימת לעשות זאת, אך נדמה לי כי הכרעה שבשעות מסוימות של היממה יהיה המכשיר כבוי או יונח במקום בלתי נגיש, תשיב אותנו לחירות שאבדה עם הזמינות המתמדת, ותביא עמה ברכה רבה.

הצעות מעשיות

א. מלבד ההחלטה להנהיג כמה שעות ביום בלא המכשיר המחבר ומנתק כאחד, נדמה לי שיש להכריע כי לעתים מותר לא לענות לשיחה. במהלך ארוחת ערב משפחתית, בשעת סיפור שלפני השינה, העדפת בן השיח הרחוק מקרינה לילד דבר-מה על החשיבות שאנו מייחסים למגע אתו. יש להרגיל את הנפש כי לא תמיד חייבים לענות, למען בריאותה.

ב. אנו מצויים בעולם שבו אנו עובדים לפרנסתנו שעות ארוכות ביום, ולא אחת דברים נוספים היקרים ללבנו נדחקים לקרן זוית. המכשירים הניידים העצימו את הבעיה, מפני שאדם נעשה זמין כל היום כולו בענייני עבודה עד שנעשה עבד לעבודתו. נדמה לי שכדאי להשתדל לשמור את הגבול הברור בין שעות פרטיות לשעות עבודה.

ג. ככלל, יש למעט בשיחה. המכשירים הללו מקלים על חיינו ובלבד שייעשה בהם שימוש מושכל, שאינו הופך את חיינו לדיבורים אין סופיים. סגולה לדיבור הגון במכשיר – מדבקה עם תמונת רבנו ישראל מאיר הכהן הצמודה למכשיר. אחרי הכול הנפש לא תניח לשפתיים לדבר לשון הרע מאחורי גבו של החפץ חיים...

הרהורים חינוכיים

שיעורים רבים בבתי הספר נקטעים על ידי תלמידים היוצאים לענות לשיחה סלולארית. אחרים מקבלים ושולחים הודעות טקסט (sms) באמצע שיעור, משמיעים לפתע צלצולים מיוחדים (רינגטונים) ועוד. רבים מהמורים מתמודדים עם תופעות אלו על ידי ניסיון לקבוע כללי ברזל ביחס לאופן השימוש במכשיר סלולארי בשעות הלימודים ("אם אשמע עוד פעם אחת צלצול של סלולארי, אחרים את המכשיר לנצח!!!"). ברם, דבריו של הרב אנגלמן מסייעים לנו להבין שההתחברות (הנפשית...) לניידים איננה רק אתגר משמעותי הדורש הצבת כללים ברורים. מדבריו עולה כי התופעה היא קצה קרחון של תרבות חיים רחבה, בה הפרט מתקשה להתמקד ולחיות את עיסוקו הנוכחי. הוא 'זורם' מעניין לעניין במובן השטחי של המילה, ואינו מחובר באופן אמיתי לשום דבר. אורח חיים של 'כאילו כזה' אינו עניין רק לקביעת כללי משמעת אלא מחייב את כולנו להתמודדות חינוכית רחבה ושיטתית. התמודדות בה נבחן עם תלמידינו את המשמעות העקרונית של ההתחברות הבלתי פוסקת לניידים ואת הצורך לטפח תכונות של הקשבה וינכחות ממשית, בבחינת "בכל דרכך דעהו". ללמוד יחד כיצד 'להיות' ולא רק 'להיראות'.¹ אחרי שנצליח בע"ה לעשות כן יישאר לנו רק לעשות תהליך דומה עם המבוגרים...

מסביב לדפים

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים המתאימות לרוח של "בעין חינוכית", מוזמנת לשלוח אליי: yyg8@zahav.net.il.
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.
- ג. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מוחץ למכללה.
- ד. מומלץ לשמור על דפי "בעין חינוכית" לשימוש עתידי.

¹ בבחינת Being ולא רק Doing או Having.